

26. september 2022

Åbningsdebat på baggrund af åbningstale af Formanden for Naalakkersuisut.

(Formand for Naalakkersuisut)

Ærede medlemmer af Inatsisartut, ærede formand for Inatsisartut, ærede Naalakkersuisut, ærede ansatte i administrationen, tilstedeværende og ikke mindst medborgere som bor i den vidtstrakte kyst fra Avanersuaq, Kitaa, Sydgrønland og til Østkysten, som følger med.

Vi fra Siumut takker for den indholdsrige åbningstale af formanden for Naalakkersuisut i Inatsisartuts efterårssamling.

Sommeren er over, blomsterne er ved at blegne, sneen er begyndt at dale og efteråret er på vej. Vi håber, at I som familie har fået god nytte af sommeren.

Nu er Inatsisartuts meget savnede efterårssamling endelig begyndt, og fra Siumut håber vi at blive færdig med mødet med gode resultater og i god orden. Vi skal altid huske, at vi er valgt for at servicere vores land og dens befolkning.

Jeg skal i den forbindelse kort fremlægge Siumuts målsætninger:

- At skabe et homogent, aktivt og livskraftigt samfund.
- At borgerne er deres ansvarlighed bevidst og er loyale borgere.
- At skabe et samfund, som gennem udnyttelse af vort lands egne resurser samt gennem nødvendige tilførsler udefra formår at stå på egne ben.
- At skabe et samfund ud fra lige vilkår og som giver lige muligheder for alle.
- At skabe et samfund gennem ligestilling uanset fødested, køn eller religion.
- At skabe et samfund som er økonomisk og politisk uafhængig.
- At styrke en åben og demokratisk ledelse.
- At give borgerne de bedste muligheder for at udvikle sig med ansvarlighed, sundhed og frihed som de bærende værdier.
- At man ud fra bæredygtighedsprincipper bevarer miljøet og de levende resurser.
- At skabe et samfund med et uddannelsessystem, der internationalt set er konkurrencedygtigt.
- At værne om menneskerettigheder i Grønland.

Vores målsætninger er klare, vil vil opnå statsdannelse, vi vil gerne udnytte vores levende og ikke-levende resurser med ansvarlighed, vi finder det vigtigt, at man har respekt for landets sprog og dets stadige sprogdudvikling, vi har som målsætning at skabe et samfund der står på egne ben i fremtiden, der har frihed, som har respekt for demokrati uden at være undertrykket og som selv kan forhandle med omverdenen.

Med denne indledning har vi følgende bemærkninger til formandens åbningstale.

Klimaforandringer

Inden vi starter skal vi sige, at hændelsen i østkysten er alvorlig, vi er sikre på at alle har været bekymret for vores medborgere, der er ramt af piteraqa. Efter at have set ødelæggelsernes omfang, ønsker Siumuts Inatsisartutgruppe, at man hurtigst muligt skal frigive midler fra katastrofefonden, da hændelsen kan betegnes som en katastrofe. Vinduer, tagpap og andre ejendele med værdi, såsom biler, både osv. er ødelagte. Derfor opfordrer Siumut, at en konto i Finansloven som bruges som en reserve i tilfælde af katastrofelignende karakter, skal bruges til hjælp.

Klimaforandringerne rammer alle og ikke mindst os, der bor i Arktis. Da der var flodbølge i vores frænders land forleden dag, blev flere huse ødelagt og mistet. Det skal ikke være sådan at vi overgiver os, vi kan jo stadig gøre noget, alle mennesker kan handle individuelt for at bekæmpe klimaforandringer. Verden er forandret, denne kræver af os at vi skal begynde at leve og udvikle os fornuftigt.

Hvordan vil vore børns fremtid se ud?

De sidste par år har Qeqqata Kommunian arbejdet hårdt for at stoppe rygning blandt børn, borgmesteren er sikker på, at vores største hjælp til børnene er at de voksne er forbilleder for børnene. Derfor besluttede flertallet i kommunen, at det skal være forbudt at ryge i arbejdstiden på de offentlige arbejdspladser.

For at bekæmpe kriminalitet blandt børn og unge er der flere ekstraordinære tiltag forskellige steder, f.eks. bilpatrulje om natten som børn og unge kan henvende sig til, frivillige forældre har startet og i de forskellige steder oprettede man frivillige natteravnere som gik rundt for at børnene kan føle sig trygge i byerne ved månedens afslutninger og ved lønudbetalinger.

Naalakkersuisut har de sidste par år kørt KILLILIISA for at stoppe seksual misbrug, udover dette er der tilbud på behandling, samt der er oprettet flere henvendelsessteder for at bekæmpe selvmord, hvor det stadig er nødvendigt med fokus, da tallet for selvmord ikke falder, ligesom vi har hørt om drab mange gange i år. Vi fra Siumut mener, at det er alvorligt.

Da vi var Naalakkersuisut, begyndte vi arbejdet med MANU rådgivning og forebyggelse rettet mod kommende forældre, adoptivforældre og plejeforældre fra barnet blev undfanget til det blev født, så barnet kan få et sundt og trygt liv. Vi finder det nemlig vigtigt, at spædbarnet ikke bliver skadet af rusmidler og konsekvenserne af en usund levemåde. Der er stadigvæk mange udfordringer, fordi mange børn er skadet på krop og tankegang på grund af at fosteret bliver skadet ved brug af rusmidler under graviditet og usund levemåde, som resulterer i dårlige konsekvenser for sundhedsvæsenet, socialvæsenet, selve barnet og mange andre.

Vi har alle et ansvar for at vore børn får et trygt liv, men virkeligheden er, at ikke alle børn bor i trygge hjem, derfor opfordrer vi Naalakkersuisut fra Siumut, at de skal i større omfang støtte familiernes hjem med fælles udvikling.

Vi har set mange folk der til trods for deres hårde opvækst stræber efter at opnå noget på eget initiativ, disse er som bryder den sociale arv som giver håbet, hvis disse kan, kan du også.

Børnehaver

Vores børn tilbringer det meste af tiden udenfor hjemmet i hhv. vuggestuer, børnehaver, skolen og efter skoletid i fritidsordningen. Pædagogerne, socialhjelperne, socialassistenterne og socialhjelperne har hårde kår, der er stor mangel på ansatte, der ligger et stort ansvar hos dem, derfor skal vi fra Siumut opfordre Naalakkersuisut om at handle ekstraordinært for det stigende problem. Vi kan ikke bare lukke øjnene for de mange uddannede som ikke vil bruge deres uddannelse på grund af forskellige ting.

Folkeskolen og uddannelse

Antallet af unge som forlader folkeskolen og som efter 1 år begynder på en uddannelse er langsom stigende, og er i 2020 på 20,3 %. I 2015-2016 blev der foretaget en evaluering af folkeskolen og læreruddannelsen hvorefter forskellige opfordringer kom i fokus.

I Siumut vil vi opnå, at alle børn så vidt muligt skal videre til GUX, e-GUX eller erhvervsuddannelse, vi mener endvidere, at de unge som ønsker overgang til fiskeri og fangst skal sikres redskaber i folkeskolen og i erhvervsskoler.

Dette skal sikres, det skal ikke være en hindring at have dårlige kundskaber i andre sprog eller have for lave standpunkter, dette skal forstås, at vi skal prøve at opnå at alle unge skal have en bevis som de kan bruge i deres arbejde og have mulighed for at videreudanne sig. Derfor skal Naalakkersuisut evaluere folkeskolens afgangsprøver fordi standpunktskaraktererne ikke skal fungere som blokade for de unge i al evighed? Det er okay at lave prøver i skolen for at se standpunkter, men afgangskaraktererne skal ikke være

hindring for den unge i al evighed. Vi er nok de eneste sammen med danskerne i verden om at give afgangsprøvekarakter i folkeskolen.

Vi mener i Siumut, at man skal reevaluere om de umodne børn skal væk fra forældrene i bygderne for, at gå i skole i byen i lang tid. Kan det ikke være sådan, at man nogle steder kan vælge at tage en kursus i naturfag i byen, eller få dem til at vælge om de ønsker at færdiggøre deres skolegang i bygden eller i byen. En anden mulighed er at man laver supplerende udvikling og udvikler fjernundervisning, hvis man mangler en fysik/kemilokale i bygden.

Et andet problem er lærermangel, især i naturfag og engelsk, selvom der bliver flere grønlandske lærere er problemet stadigvæk stort. Derfor har vi altid sagt om kommunerne ikke kan bane vejen for at bruge udenlandske engelsktalende lærere på kontrakt.

Vi har vilje til at udvikle østkysten uddannelsesmæssigt, i Siumut vil vi bane vejen for at de mange unge får mulighed for at komme videre, f.eks. tager vi det stadig alvorlig at bygge en efterskole og har til formål at skabe andre uddannelsessteder.

Vi skal igen opfordre, at Naalakkarsuisut skal arbejde for at sikre brugen af modersmål når skoleelever, studerende og forskere går til prøver, og ved de skriftlige prøveoplæg uden undtagelse skal oversættes til grønlandsk. Vi skal gøre opmærksom på, at det ikke drejer sig om prøver i dansk eller engelsk, men i andre almindelige fag.

Forskning

Det er lang tid siden vi ville lave en ny Ilisimatusarfik, hvor der var en stor politisk uenighed om, da man mente at den store bygning vil være til pynt. Efter den nye Ilisimatusarfik blev indviet, er den til dags dato udviklet sig meget, udover uddannelser i Ilisimatusarfik, er der de sidste par år startet 3 nye bacheloruddannelser, oversættelse og tolkning, erhvervsøkonomi og jura. Forskere er fordoblet de sidste par år, de, der bliver færdige som bachelorer, kandidater og Ph.d bliver flere og flere. Der er ingen grund til fortrydelse, men stor stolthed, man kan jo se i dag at den politiske mål er lykkedes, vi kan jo sige, at den lykkedes så godt, at de ikke er mere plads til forskerne. Konsekvensen er at der er flere ansatte i de offentlige og private. Der er stor arbejdsløshed blandt akademikerne i Danmark, men behovet for akademikere i Grønland er meget anderledes, vores land har jo brug for alle hænder. Hvis vi skal have flere højtuddannede, skal vi fra Siumut opfordre at tænke på fremtiden og bygningen som er blevet for lille. Man bevilliger kun for 2 Ph.d-studerende som begynder hvert år, og vi opfordrer til at dette er værd at støtte og ligeledes skal vi opfordre til at tænke grundigt over om man kunne udnytte interessen for at forske i landet med at få indtægter.

De handicappede og de ældre

For nylig skete der noget tragisk i en handicapinstitution. Hændelsen er alvorlig og kan ikke accepteres, da dette skaber bekymring hos alle. Det er nødvendig med en grundig tilsyn, da vi skal sikre, at dette ikke sker igen. Vi opfordrer fra Siumut, at man i samarbejde med handicaptalsmanden styrker tilsynet. Vi glæder os til ældreformen bliver færdigt, da vi fra starten af, mener at arbejdet skal gøres grundigt, hvis resultatet skal være det bedste.

Økonomi, byggerier, lufthavnsbyggerier og vandkraft

Som bekendt er der inflation i verden på grund af coronavirus og russernes krig mod Ukraine i år. Inflationen i Danmark, Europa og Amerika har aldrig været så højt de sidste 40 år. Den verdensomspændende økonomiske krise har ikke ramt vores land så kraftig som i andre lande. Der er ikke mange arbejdsløse i Grønland, folk har travlt og prisaf tale om brændstoffer som kører til 2023, samt lufthavnsbyggerier er skyld i at det går godt her i landet, selvom priserne på brændstoffer og madvarer stiger og forbrugernes kontanter bliver færre. Selvom varerne er blevet dyrere, går det godt for salg af fisk og skaldyr grundet gode priser for disse. Men vi har noget vi skal være parate til, det er at vores landskasse har bevilliget over 3 milliarder og man regner med at dette bliver fordoblet i den nærmeste fremtid, derudover planlægger man at få lån til vandkraftværk på over 3 milliarder kr. det vil sige, at man kan regne med at indtægterne kan blive færre og byggerierne kan blive dyrere. En af udfordringerne er renoveringsefterslæb på et stort beløb, til disse skal man bruge sin fornuft og Siumut finder det vigtig med de nødvendige reformer.

Vi skal også tænke på nye indkomstkilder, indlandsisens hurtige afsmeltning har en dårlig påvirkning af havets saltindhold og det går udover fiskene, derfor skal vi udnytte indlandsisens afsmeltning ved at sælge den til udlandet, men ikke lidt, men man skal bane vej for at eksport, hvor man fylder store tankskibe med vand.

Vi skal også være opmærksomme på andre ting ved indlandsisens afsmeltning for eksempel ler. Det vil sige, at hvis der blandes for meget ler i afsmeltningen vil den have dårlige påvirkning på miljøet, dette har professor Minik Rosing fremsat, som derfor foreslog, at vi skal eksportere ler, så landmænd blandt andet kan bruge den som gødning.

Man kan komme med mange eksempler, vi skal begynde med innovation, vi har jo brug for nye indtægtskilder.

Vi skal give penge til regioner hvor der skabes økonomi, f.eks. i Nordgrønland og disses bygger, som får de udbytte af og skaber flere indtægter og give dem redskaber, mener Siumut.

Turisme og erhvervsfremme

Vi bygger store lufthavne, planlægningen er ikke nok. Hvis de store lufthavne skal kunne betale sig selv, skal vi gøre meget mere. Gæsterne vil ikke kun besøge Ilulissat og Nuuk, målet er at flest mulige skal rejse videre som turister til andre byer og bygder. Vi skal arbejde for at de lokale får mest økonomisk gevinst af turismen, og hvis lovene ligger hindringer for disse, skal vi justere dem, hvis vi ikke kræver mere, bliver det ved med at forhindre os og vi vil miste vores indtægter.

Det er mest interessant at udvikle turismen på østkysten, de fleste turister er jo oplevelsesturister i den pragtfulde natur. Ligeledes er det nordligste Grønland et sted man skal besøge hvis man ønsker ekstraordinære oplevelser, man benytter kajakker samt hundeslæder til fangst. Man skal bruge renhed, stilhed og skønhed med fornuft og arbejde for at fremme dem på højt niveau.

Derfor glæder vi meget til turismeplanen bliver færdig og vi finder det vigtig, at man baner vejen for de unge.

Det er nødvendigt at udvikle en region gennem byggeri og erhvervsmæssigt samarbejde med kommunerne, da udvikling er nødvendigt. Tilskudsgivning i forhold til indbyggertal ligger hindringer for udvikling, derfor skal vi med glæde vente på realisering af finmark model som vi fra Siumut har fremlagt og vi opfordrer Naalakkersuisut til at reevaluere tilskudsgivningen.

Fiskeri og fangst

En del af vores kultur som er virkelig vigtigt og som vi ikke kan undvære er, at spise vores levende resurser fra både havet og landet samt at have et havbaseret erhverv. Det er meget nødvendig med kontinuerlige forbedring og støtte til mulighederne med henblik på, at sikre opretholdelsen af familiernes liv gennem fangst i beboet steder, hvor der ikke findes store arbejdspladser og hvor der ikke er mange muligheder for fiskeri. På grund af den grønlandske provianters status som hhv. den uundværlig spise som vi har arvet gennem flere år, og på baggrund af forskellige lokale spise som er nødvendige, er det ønskeligt at de lokale bruges viden bruges som værdivægte, hvorfor vi inderligt vil opfordre Naalakkersuisut om at tildele tilfredsstillende kvoter af hvidhvaler.

Selskaber og åben styring

Vi mener, at for at sikre en åben styring i de offentlige forvaltninger, skal man tydeliggøre loven om aktindsigt og dertil hørende bestemmelser. Derved kan vi få mulighed for at vide hvad formålet har været ved forslaget, og hvilke roller de daglige driftsudgifter påvirkninger direkte er. Ikke mindst og som det vigtigste, og have til formål at have redskab for befolkningen til at forhindre dårlig opførsel i forbindelse med arbejdet.

Sundhedsvæsenet

Sundhedsvæsenet lider under manglen på arbejdskraft. Grundet den store mangel på arbejdskraft er det vanskeligt at føde i nogle af regionerne. På baggrund af dette, har vi fra Siumut sagt i de foregående år, at vi skal bruge udenlandske læger og sygeplejersker. En af hindringer er manglen på tolke og lægesekretærer, der taler engelsk, vi mener jo i Siumut, at muligheden for brugen af udenlandske kirurger skal undersøges og bane vejen for dem.

Arbejdskraft

Nogle steder i Grønland er der mangel på faglært og ikke-faglært arbejdskraft, derfor mener vi, at der tages større ansvar for at opnå smidigere sagsbehandling vedrørende udenlandsk arbejdskraft som landet har brug for.

Boliger

Vi skal til stadighed arbejde for at flere folk i bygder, byer og yderdistrikter skal have et sted at bo uden at sætte lid på det offentlige, der skal til stadighed være mulighed for at folk får bolig med tilskud og som de har råd til, og evaluere finansieringsmodel, dertil kan man ikke komme udenom samarbejde med kommunerne.

Udenrigspolitik

Vi har en klar besked vedrørende udenrigspolitik fra Siumut, hvilket er at man skal stoppe med at behandle vores land som en koloni og at delvis inddragelse og hemmeligholdelse skal stoppe helt. Siumut vil opnå at få forhandlingsret uden begrænsninger.

Vi skal udnytte den store interesse for vores land, der vises i udlandet, f.eks. skal EU få et kontor i Nuuk. Vi ved hvad de er interesserede i, nemlig mineraler. Hvis vi skal mindske forureningen i verden, må vi først blandt andet forurene ved mineraludvinding. Hvis mineralerne er radioaktive eller ikke-radioaktive, skal vi udnytte vores resurser med omtanke og med gode intentioner.

Vi er enige i, at aftalen fra 1951 skal genforhandles og vi kræver at man skal arbejde for at sikre kontakten mellem Thulefolkene og vores frænder i Canada genoptages, som er stoppet grundet kolonisation, hurtigst muligt og uden hindringer.

Med disse ord vil vi arbejde videre for at realisere vores arbejde i finansloven, ved at fastholde vores ansvar i stedet for at løbe fra det, da vi tror på at vores land kan udvikle sig til en stat som styres af sin egen befolkning. Dette skal vi opnå sammen med jer.

Tak

Doris J. Jensen, Siumut.